

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Харківський інститут

Кафедра психології

Схвалено на засіданні кафедри
психології
Протокол № 1 від 25 серпня 2023 р.
Завідувач кафедри *Ч.В.Лантух*

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Геронтопсихологія

спеціальності:

053 Психологія
(шифр і назва спеціальності)

освітнього рівня

бакалавр
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми:

Психологія
(назва освітньої програми)

спеціалізації:
(за наявності)

Практична психологія
(назва спеціалізації)

Харків ХІ ПрАТ «ВНЗ «МАУП» 2023 р.

Розробник силябусу навчальної дисципліни:
Ткачук Тетяна Леонідівна, доцент кафедри психології

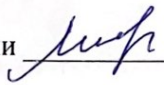
Викладач:
Ткачук Тетяна Леонідівна, доцент кафедри психології

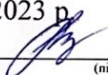

Силябус розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології
Протокол від 25 серпня 2023р. № 1

Завідувач кафедри /І.В.Лантух_/
(підпис)

Силябус погоджено з гарантом (керівником) освітньої програми Психологія

25 серпня 2023 р.

Керівник (гарант) освітньої програми І.В.Лантух д.псих.н.,
професор кафедри психології
(підпис)

Силябус перевірено 25.08. 2023 р.
Заступник директора / /
(підпис)

Пролонговано:

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» ____ 20__ р., протокол № ____

ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом»

Харківський інститут

Кафедра психології

Назва дисципліни	Геронтопсихологія
Викладач	Ткачук Тетяна Леонідівна, доцент кафедри психології
Портфоліо викладача	
Контактний тел.	
E-mail:	
Сторінка дисципліни на сайті	https://kh.maup.com.ua/%d0%ba%d0%b0%d1%84%d0%b5%d0%b4%d1%80%d0%b0-%d0%bf%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%97/#
Консультації	вівторок 13.00-14.00

1. **Коротка анотація до дисципліни.** Геронтопсихологія — галузь психологічної науки, що вивчає явища і процеси, пов'язані зі старінням організму властивими йому інволюційними тенденціями (притупленням окремих психічних функцій, затуханням окремих процесів, спадом активності особистості).

Предметом геронтопсихології є з'ясування психологічних аспектів старості і психологічної підготовки особистості до цього.

2. **Мета:** Мета вивчення дисципліни «Геронтопсихологія» — навчитися визначати актуальні психологічні проблеми осіб пізнього віку, робити висновок у межах своєї компетенції в тісній взаємодії з усіма спеціалістами, які працюють у сфері психічного здоров'я, засвоїти основні напрями надання соціальними працівниками соціально-психологічної допомоги людям похилого віку та методи професійної психотерапевтичної роботи з цією категорією осіб.

Завдання — озброїти майбутнього спеціаліста теоретичними знаннями і практичними навичками з основних напрямів надання соціально-психологічної допомоги людям похилого віку та оволодіння методами професійної психотерапевтичної роботи з цією категорією осіб.

3. **Формат курсу:** очний (*offline*)

4. **Програмні результати навчання (загальні, фахові компетентності):**

ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.

ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.

ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.

ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів тощо, відповідно до вимог замовника.

ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК6. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності

СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології

СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)

СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту

СК10. Здатність дотримуватися норм професійної етики

5. Тривалість курсу

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	
«Геронтопсихологія»		
Курс	4	
Семестр	8	
Обсяг кредитів	3	
Обсяг годин, в тому числі:	90	
Аудиторні	14	
Семінарські заняття	10	
Модульний контроль	2	
Семестровий контроль	2	
Самостійна робота	66	
Форма семестрового контролю	<i>Залік</i>	

6. Статус дисципліни: обов'язкова

7.Пререквізити: Навчальна дисципліна «Геронтопсихологія» базується на попередньому вивченні курсів загальної психології, філософії, соціології та соціальної психології, психології спілкування. Курс є базовим для таких дисциплін, як психологічне консультування, психодіагностика, психологічна корекція, психологічна корекція.

8.Технічне й програмне забезпечення /обладнання – програми та сервіси для перевірки оригінальності текстів (Plagiatus, Antiplagiat, Unichek). Комп'ютер для проведення аудиторних занять, доступ студентів до Інтернету.

9. Політика курсу:

Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених здобувачам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу здобувача; пропущені заняття відпрацьовуються; пропуски поточного та тематичного контролю відпрацьовуються. Форму і час відпрацювання здобувач та викладач взаємопогоджують.

Політика академічної поведінки та добросовісності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки і списування у ході семінарських занять, контрольних роботах, на іспиті. Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.

10. Зміст дисципліни: Курс складається з двох змістових модулів. Кожен модуль, у свою чергу, складається з лекційної та семінарської частин:

Змістовий модуль 1. «Старість: соціальні, біологічні та психологічні особливості людей похилого (старечого) віку».

Змістовий модуль 2. «Соціально-психологічні проблеми людей похилого віку. Соціально-психологічна підготовка людини до такого вікового періоду, як старість, і неодмінних змін, пов'язаних з її настанням».

11. Система оцінювання навчальних досягнень. Оцінювання знань здійснюється відповідно до «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (<https://drive.google.com/file/d/1ENRncPY-U2qLke7awVKn1OdfG88Hg8D/view>).

Система оцінювання навчальних досягнень

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	3	3	4	4
Відвідування практичних занять	1	2	2	3	3
Робота на практичному занятті	10	2	20	3	30
Виконання завдань для самостійної роботи	5	1	5	1	5
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
Разом			55		67
Максимальна кількість балів:			122		
122:100=1,22. Студент набрав X балів; Розрахунок: X:1,22 = загальна кількість балів.					

12. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Під час вивчення курсу виконуються *самостійні роботи*.

1. Основні закономірності психічного розвитку людини. Проблема періодизації психічного розвитку; критерії визначення вікових періодів.
2. Психологічні завдання завершального етапу життєвого циклу.
3. Продуктивні показники похилого віку.
4. Причини й імовірні наслідки інтенсивного старіння людства.
5. Традиційне ставлення до періоду старості та похилих людей у різних культурах.
6. Ознаки фізіологічного старіння.
7. Ознаки психічного старіння.
8. Теорії старості.
9. Показники змін функції пам'яті у людей похилого віку.
10. Особливості та своєрідність інтелекту людей похилого віку.

11. Поглиблене вивчення психологічних особливостей пізнавальної сфери людини в похилому і старечому віці як предмет експертного дослідження.
12. Особливості особистості старої людини.
13. Соціально-психологічні типи старості.
14. Перспективи розвитку особистості у старечому віці.
15. Хронічні захворювання похилого віку: етіологія і специфіка перебігу.
16. Клімактеричний період, його значення та етапи перебігу. Клімакс у жінок і чоловіків: схожість і відмінності.
17. Психопатологія депресій у осіб похилого віку.
18. Старече недоумство.
19. Атеросклеротична енцефалопатія.
20. Функціональні психози пізнього віку.
21. Хвороба Альцгеймера.
22. Ставлення до особистого старіння — активний елемент психічного життя у старечому віці. Залежність фізичного самопочуття від психічного.
23. Механізми особистісного захисту сталої людини.
24. Проблема нормативних вікових криз у пізньому віці. Криза втрати ідентичності. Шляхи її подолання.
25. Проблема часу у старечому віці.
26. Ставлення до смерті у старому віці.
27. Проблеми старечої самотності.
28. Особливості міжособистісних стосунків старих людей у будинках-інтернатах.
29. Нові форми суспільного життя старих людей.
30. Типологізація соціально-психологічної адаптації людей похилого віку у групі та суспільстві.
31. Напрями надання соціально-психологічної допомоги людям похилого віку.
32. Методи професійної психотерапії.
33. Підготовка до виходу на пенсію як необхідний чинник соціалізації у старечому віці.
34. Розробка оздоровчої програми для тих, хто вийшов на пенсію.
35. Діагностика психологічної готовності до виходу на пенсію.
36. З'ясування мотивації небажаного виходу на пенсію. Виявлення людей "групи ризику".

Критерії оцінювання:

- змістовність – 3 бали
- відповідність темі та вимогам оформлення – 2 бали.

Максимальна кількість балів за самостійну роботу – **5 балів**.

13. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Модульний контроль здійснюється у вигляді комплексних контрольних робіт.

Критерії оцінювання:

№ п\п	Критерії оцінки знань студента виявлених під час проведення модульного контролю	кількість балів
1.	студент в процесі усної (письмової) відповіді дає правильні відповіді на всі поставлені запитання , виявляє високий рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу. Викладає свою відповідь системно та логічно, упевнено і правильно аргументує власну позицію, робить висновки, тощо	25 балів
2.	студент має належний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповіді дає, переважно, правильні, однак допускає певні неточності у визначеннях правових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує відповідь або правильно відповідає лише на половину поставлених запитань , тощо;	15 бали
3	студент має задовільний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, на поставлені запитання відповідає, але не на всі, допускає певні неточності у визначеннях базових категорій, не завжди належно (коректно) аргументує або правильно дає відповідь на 1/3 (одну третину) поставлених запитань тощо.	10 бали
4.	студент дає неправильні відповіді на поставлені запитання, виявляє неналежний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, неспроможний послідовно і правильно	0 балів

	аргументувати свою відповідь або взагалі не в змозі відповісти на поставлені запитання, тощо.	
--	---	--

Максимальна кількість балів - 25 балів.

14. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання:

Залік.

Залік і іспит проводиться в усній формі (3 теоретичних питання), за відповідь на які максимально можливо отримати **20 балів**.

Перерахування у традиційну систему:

1) **20** балів – правильні та повні відповіді на всі запитання - «відмінно/зараховано», А, 100-90 балів;

2) **15** балів – студент відповів на всі запитання, однак допускає певні неточності у визначеннях базових категорій, які не впливають на правильність відповіді в цілому – «добре/зараховано», В-С, 89-75 балів;

3) **10** балів - студент відповів недостатньо повно і конкретно на поставлені запитання, хоч і відобразив знання основного програмного матеріалу, а також при правильній відповіді на два з трьох поставлених питань – «задовільно/ зараховано», D-E, 74-60 балів;

4) **0** балів – дає неправильні відповіді на поставлені запитання, виявляє неналежний рівень знань теоретичного та нормативного матеріалу, неспроможний послідовно і правильно аргументувати свою відповідь або взагалі не в змозі відповісти на поставлені запитання - «незадовільно/незараховано», F-FX, 59-0.

ЗАГАЛЬНА ПІДСУМКОВА ОЦІНКА (в балах) = результати поточної роботи + результати іспиту.

15. Орієнтовний перелік питань для семестрового комплексного контролю.

1. Закономірності психічного розвитку людини, проблема періодизації; критерії визначення вікових періодів.
2. Старість як особливий період розвитку на життєвому шляху особистості.
3. Усвідомлення старості як періоду великих можливостей і резервів.
4. Психологічні завдання завершального етапу життєвого циклу.
5. Продуктивні показники похилого віку.
6. Збільшення тривалості життя в сучасному світі та наслідки цього.
7. Проблема довготривалості життя.
8. Сприймання старості в історії людства та в повсякденній свідомості.
9. Старіння як закономірний хід вікових змін в органах і системах у процесі онтогенезу.
10. Психофізіологічні зміни, пов'язані з нормальним старінням.
11. Соціальна категорія старості.
12. Різноманітність підходів до розуміння і вивчення старості.
13. Особливості пізнавальної сфери в похилому віці.
14. Форми психічного старіння людини.
15. Показники змін функції пам'яті в похилих людей.
16. Особливості і своєрідність інтелекту похилих людей. Критерії інтелекту в старечому віці.
17. Особливості особистості старої людини.
18. Вікова динаміка особистісних особливостей.
19. Перспективи розвитку особистості в похилому віці.
20. Хвороби похилого віку, їх етіологія під особливості перебігу.
21. Інволюційний (кліматеричний) період життя людини. Об'єктивні та суб'єктивні показники.
22. Депресії похилого віку (ендогенні і екзогенні). Симптоматика і виявлення депресій.
23. Неврологічні й психічні порушення в старечому віці. Атеросклеротична енцефалопатія. Тремтячий параліч (хвороба Паркінсона).
24. Сенільна деменція. Функціональні психози пізнього віку. Хвороба Альцгеймера.

25. Фізичний стан як причина невдоволеності життям у старечому віці. Взаємозалежність фізичного та психічного самопочуття.
26. Проблема усвідомлення старіння і старості. Усвідомлення старості як причина внутрішніх конфліктів.
27. Характеристика самосвідомості старої людини.
28. Механізми особистісного захисту людини похилого віку.
29. Ставлення до смерті в старечому віці.
30. Особливості міжособистісних стосунків в старечому віці.
31. Специфіка міжособистісних взаємин у сім'ї залежно від статі і віку.
32. Періоди криз і конфлікти в житті (сім'ї) старої людини.
33. Проблема самотності старих людей. Смерть одного з подружжя як сильний стресовий фактор.
34. Міжособистісна дезадаптація в похилому віці. "Стареча злочинність".
35. Особливості міжособистісних стосунків старих людей у будинках-інтернатах.
36. Соціально-психологічна адаптація до умов стаціонару.
37. Нові форми суспільного життя літніх людей, групи і колективи взаємодопомоги в подоланні життєвих колізій.
38. Соціально-психологічні проблеми людей похилого віку.
39. Люди похилого віку як "соціальні ізгої".
40. Типологізація соціально-психологічної адаптації людей похилого віку в групі і в суспільстві.
41. Поняття вдоволеності життям як комплексний показник поєднання особистих потреб і сподівань людей похилого віку в соціальній, суспільно-економічній ситуації.
42. Необхідність радикальних змін суспільної думки і політики сучасного суспільства стосовно людей похилого віку.
43. Перспективний погляд на соціальне майбутнє людей похилого віку.
44. Методи психологічної реабілітації людей передпенсійного і пенсійного віку.
45. Мета і завдання психологічної роботи з особами літнього віку.
46. Надання допомоги літнім людям в оцінці прожитого життя, подоланні втрат і розумінні старіння.
47. Методи професійної психотерапії.
48. Групова психотерапія. Дискусійні групи для родичів і членів сімей похилих пацієнтів з важкими фізичними і психічними порушеннями.
49. Сімейна психотерапія.
50. Гештальттерапія.
51. Психодрама як розширення репертуару соціальних ролей людей похилого віку.
52. Напрями надання соціально-психологічної допомоги людям похилого віку.
53. Прийоми компенсації зниження можливостей пам'яті й уваги.
54. Прийоми саморегуляції й організації життєвого простору.
55. Протидія соціальному старінню: способи реагування.
56. Формування в людей похилого віку соціальної установки на "активний" спосіб життя.
57. Форми надання соціально-психологічної допомоги: індивідуальні і групові бесіди, лекції, дискусії, навчальні програми для людей похилого віку.
58. Соціально-психологічна підготовка людини до виходу на пенсію.
59. Соціальне старіння як "соціальна деградація".
60. Негативні наслідки виходу на пенсію.
61. Підготовка до виходу на пенсію як необхідний чинник соціалізації в старості.
62. Розробка оздоровчої програми для тих, хто вийшов на пенсію.
63. Поняття "економічного старіння". Вчасно подбати про матеріальне забезпечення.
64. Діагностика психологічної готовності до виходу на пенсію.
65. Виявлення "групи ризику" серед осіб з труднощами адаптації до нової соціальної ролі пенсіонера.

66. Експертна оцінка психічного стану особи похилого віку.
67. Розвиток геронтології.
68. Розвиток соціальної геронтології.
69. Соціально-демографічні проблеми сучасного суспільства.
70. Теорії старіння.
71. Види старіння.
72. Соціальні теорії старіння.
73. Типи поведінки в дорослому віці.
74. Розвиток дорослої людини в контексті трьох “Я” (особистого “я”, “я” — як частина сім’ї, “я” — як працівник).
75. Основні новоутворення віку.
76. Криза середніх років.
77. Адаптація до пенсійного віку.
78. Програма адаптації до пенсійного віку.
79. Професійне старіння.
80. Самотність у старості. Самотній спосіб життя.
81. Аспекти самотності в старості.
82. Сімейні відносини літніх і старих людей.
83. Вищі психічні функції, їх розлади в старості.
84. Відчуття і сприйняття, їх розлади.
85. Мова, її порушення.
86. Пам’ять, розлади пам’яті.
87. Інтелект, його розлади.
88. Депресивні розлади в старості.
89. Свідомість, розлади свідомості.
90. Профілактика і корекція порушень основних психічних процесів.

16. Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D		
60-67	E	задовільно	не зараховано з можливістю повторного складання
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	
1-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

18. Рекомендовані джерела (література):

Основна (базова):

1. Долинська, Л. В. Герентопсихологія [Текст] : практикум, хрестоматія, навч. посіб. / Долинська Л. В., Співак Л. М. ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. – К. : Каравела, 2012. – 239 с. : табл. – Слов.: с. 234-235. – Бібліогр.: с. 236-239.
2. Лобанова, А. С. Соціально-психологічні аспекти роботи з підлітками, схильними до девіацій [Текст] : навч. посіб. / А. С. Лобанова, Л. В. Калашнікова ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ "Криворізький національний університет". – К. : Каравела, 2012. – 367 с. : табл. – Бібліогр. в кінці розд. – Термінол. слов.: с. 280-285. – Дод.: с. 286-367.
3. Бочелюк В.Й. Герентопсихологія. Видавництво ВД «Сварог»2019, 436 с.

4. Помиткін Е.О., Рибалка В.В. П65 Геронтопсихологія навчання особистості похилого віку: посіб. / Помиткін Е.О., Рибалка В.В.; за ред. Рибалки В.В. — К.: Талком, 2020. — 184 с.

Допоміжна

1. Волошко Н.І. Психологія становлення здорового способу життя в навчально-виховному процесі: програмапрактикум: [наук.метод. посіб.]. Київ: Наук. світ, 2012. 99 с.
2. Дзюба Т.М., Коваленко О.Г. Психологія дорослості з основами геронтопсихології. Навчальний посібник; за ред. В.Ф. Моргуна. Київ: Вид. ДІМ «Слово», 2013. 264 с.
3. Долинська Л.В., Співак Л.М. Геронтопсихологія: Практикум. Хрес томатія: Навч. посібн. Київ: Каравелла, 2012. 240с

Навчально-методична карта дисципліни «Геронтопсихологія»

Разом: 90 год., з них 14 год. – лекції, 10 год. – практична заняття; самостійна робота – 66 год., модульний контроль – 2 год.

Кількість балів за семестр	122 балів			
Модулі	Змістовий модуль I		Змістовий модуль II	
Назва модуля	I. Старість: соціальні, біологічні та психологічні особливості людей похилого (старечого) віку		II. Соціально-психологічні проблеми людей похилого віку. Соціально-психологічна підготовка людини до такого вікового періоду, як старість, і неодмінних змін, пов'язаних з її настанням	
Лекції	1-2 (2 бали)	3 (1 бал)	4-5 (2 бали)	6-7 (2 бали)
Теми лекцій	1. Старість як етап психологічного розвитку людини . Біологічні та соціальні ознаки і фактори старіння 2. Особливості пізнавальної сфери людей похилого віку . Вікові зміни особистості.	3. Особистісний фактор у процесі старіння Патологія і психопатологія у людей похилого віку Внутрішній світ людини пізнього віку	4. Особливості міжособистісних відносин у старечому віці 5. Соціально-психологічні проблеми людей похилого віку на сучасному етапі розвитку країни	6. Методи психологічної реабілітації людей передпенсійного і пенсійного віку 7. Соціально-психологічна підготовка людини до виходу на пенсію
Практичні заняття	1 (10 балів)	1 (10 балів)	2 (20 балів)	1 (10 балів)
Теми семінарських занять	C/3 1 1. Старість як етап психологічного розвитку людини. Біологічні та соціальні ознаки і фактори старіння 2. Особливості пізнавальної сфери людей похилого віку. Вікові зміни особистості.	C/3 2 Тема 3. Особистісний фактор у процесі старіння Патологія і психопатологія у людей похилого віку. Внутрішній світ людини пізнього віку	C/3 3 Тема 4. Особливості міжособистісних відносин у старечому віці C/3 4 Тема 5 Соціально-психологічні проблеми людей похилого віку на сучасному етапі розвитку країни	C/3 5 Тема 6 Методи психологічної реабілітації людей передпенсійного і пенсійного віку Тема 7 Соціально-психологічна підготовка людини до виходу на пенсію
Самостійна	2 (10 балів)		2 (10 балів)	
Поточний контроль	модульна контрольна робота №1 (25 балів)		модульна контрольна робота №2 (25 балів)	
Підсумковий контроль	Розрахунковий коефіцієнт: 1,22			